

Калюженко Н.Г.,
магістр, спеціальність «Облік і оподаткування»,
науковий керівник:
д.пед.н., професор Теловата М.Т.,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
(м.Київ)

ВИЗНАЧЕННЯ ТА КЛАСИФІКАЦІЯ СУБ'ЄКТІВ МАЛОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Суть малого підприємства завжди була предметом суперечок у розвинутих країнах. Використовуються наступні визначення малого підприємства (фірми):

Мала фірма – це фірма, якою керує власник і яка не має складної організації управління.

Мала фірма – це та фірма, у якої доступ до ринку капіталу обмежений і яка має незначну частку свого товару на ринку.

Мале підприємство – це фірма, якою керує незалежний власник, яка не посідає у своїй галузі домінуючого становища і відповідає певним критеріям за кількістю зайнятих і щорічним критеріям продажів.

Мале підприємство – це невелике виробництво.

Мале підприємство – це підприємство з невеликою кількістю штатних працівників.

Отже, при визначенні малого підприємства можуть використовуватись кількісні та якісні критерії. До якісних критеріїв відносять: висока організаційно-функціональна гнучкість, високий рівень конкуренції, простота організації на основі без цехової структури, поєднання в одній особі кількох виробничо-управлінських функцій, переважна орієнтація на місцеві джерела сировини і ринки збуту продукції, обмеженість грошових і матеріальних ресурсів, потреба у розумній підтримці державою і великим бізнесом. До кількісних критеріїв відносять: кількість працівників, оборот (обсяг) продаж, величину активів, кількість філій або підрозділів, частку фірми на ринку, сукупний капітал фірми. Європейський Союз запропонував наступні критерії: кількість персоналу не перевищує 500 чол., вартість фондів підприємства не перевищує 75 млн. євро, велика фірма володіє не більше, ніж третиною його капіталу.

З врахуванням вищесказаного можна дати наступне визначення малому підприємству: це іманентний елемент системи економічних відносин в економіці ринкового типу, який забезпечує її інноваційну активність і підтримує конкурентне середовище.

В залежності від того, який вид діяльності і яку стратегію поведінки вибирає підприємство на ринку, в економіці західних країн виділяють такі види малих підприємств: комутанти, патіенти, експлеренти.

Комутанти спеціалізуються на виготовленні окремих вузлів і деталей. Ці підприємства тісно взаємодіють з великими підприємствами через систему кооперативних зв'язків, системи субпідряду. З їх допомогою великі підприємства звільняються від не вигідного допоміжного неефективного виробництва. Малі

підприємства даної групи знаходяться у великій залежності від крупних і ведуть жорстку конкурентну боротьбу між собою.

Патієнти спеціалізуються на випуску готової продукції, орієнтованої на локальні ринки збуту з обмеженим попитом, на місцеві джерела сировини і матеріалів. Вони досить незалежні від великих підприємств і можуть навіть конкурувати з ними за якістю продукції.

Експлеренти – це ризикові фірми або інноваційні підприємства, які займаються, в основному, науковими, конструкторськими розробками, комерційним освоєнням технічних відкриттів, виробництвом дослідних, пробних партій товарів.

Малі підприємства здійснюють свою діяльність у всіх сферах і галузях народного господарства, виконуючи один або кілька видів діяльності. Вони мають самостійність в здійсненні господарської діяльності, розпорядженні готовою продукцією, прибутком, який лишається після сплати податків та інших зобов'язань.

Наказом Держкомстату України № 399 від 01.12.1998 р. для виконання розпорядження Кабінету Міністрів України № 760-р від 21.09.1998 р. затверджено критерії визначення «статистично малого підприємства». До цієї категорії належать суб'єкти, у яких середньооблікова чисельність працівників, включаючи сумісників та працюючих по договорах цивільно-правового характеру, не перевищує:

50 осіб – у промисловості (крім харчової – до 40 та поліграфічної – до 20) та сільському господарстві;

40 осіб – у будівництві (крім проектних і проектно-вишукувальних організацій – до 20, підприємств, що здійснюють капітальний ремонт споруд виробничого призначення – до 25 чол.);

30 осіб – у житловому господарстві (у тому числі готелі – до 10 чол.);

20 осіб – у транспорті, зв'язку, заготівлях, інших сферах матеріального виробництва, науці;

15 осіб – у торгівлі, постачанні і збуті;

10 осіб – у всіх інших галузях економіки.

Суб'єктами малого підприємництва є: фізичні особи, зареєстровані у встановленому законом порядку як суб'єкти підприємницької діяльності; юридичні особи – суб'єкти підприємницької діяльності будь-якої організаційно-правової форми та форми власності, в яких середньооблікова чисельність працюючих за звітний період не перевищує 50 осіб та обсяг річного валового доходу не перевищує 1 млн. грн.

Середньооблікова чисельність працюючих визначається з урахуванням усіх працівників, у тому числі тих, що працюють за договорами та за сумісництвом, а також працівників представництв, філій, відділень та інших відокремлених підрозділів.

Малий бізнес у ринковій економіці – провідний сектор, що визначає темпи економічного росту, структуру і якість валового національного продукту. Але справа не тільки в кількісних показниках – цей фактор по самій своїй суті є

типово ринковим і становить основу сучасної ринкової інфраструктури. Основні переваги, характерні риси, властивому малому бізнесу:

1. можливість більш гнучких й оперативних рішень. У порівнянні з великими корпораціями в малому бізнесі спрощена структура прийняття управлінських рішень, це дає можливість швидко й гнучко реагувати на кон'юнктурні зміни, у тому числі шляхом маневру капіталу при перемикання з одного виду діяльності на іншій;

2. орієнтація виробників переважно на регіональний ринок. Малий бізнес ідеально пристосований для вивчення побажань, переваг, звичаїв, звичок й інших характеристик місцевого ринку;

3. підтримка зайнятості й створення нових робочих місць. Ця проблема надзвичайно актуальна для нашої країни; процес приватизації забере баласт із підприємств і дрібний бізнес міг би зіграти роль амортизатора, увібравши в себе вільну робочу силу;

4. невеликий первісний обсяг інвестицій. У малих підприємств менші строки будівництва; невеликі розміри, їм швидше й дешевше переозброюватися, впроваджувати нову технологію й автоматизацію виробництва, досягати оптимального сполучення машинної й ручної праці;

5. економічна ефективність виробництва в малих підприємствах;

6. інноваційний характер малих підприємств. Багато економістів відстоюють ідею про виняткову роль малого бізнесу в розгортанні науково-технічної революції.

Дрібний бізнес відіграє важливу роль в економіці країни. Він:

– забезпечує необхідну мобільність в умовах ринку, створює глибоку спеціалізацію й кооперацію, без яких немислима його висока ефективність;

– здатний не тільки швидко заповнювати ніші, що утворюються в споживчій сфері, але й порівняно швидко окупатися;

– здатний створювати атмосферу конкуренції;

– створює те середовище й дух підприємництва, без яких ринкова економіка неможлива.

Малі підприємства відіграють помітну роль у зайнятості, виробництві окремих товарів, дослідницьких і науково-виробничих розробках.

Коломієць О. С.,
магістр, спеціальність «Облік і оподаткування»,
науковий керівник:
к.е. н., доцент Селіщев С.В.,
Національна академія статистики, обліку та аудиту
(м.Київ)

ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ОБЛІКУ, АНАЛІЗУ І АУДИТУ ОПЕРАЦІЙ З ГРОШОВИМИ КОШТАМИ ПІДПРИЄМСТВА У НАЦІОНАЛЬНІЙ ВАЛЮТІ

Значення та роль бухгалтерського обліку та аудиту грошових коштів у національній валюті особливо підвищилися з посиленням міжнародних економічних зв'язків України та прийняттям Верховною Радою відповідних законів та нормативних актів. Більшість компаній звертає недостатньо уваги за правильністю та зручністю організації бухгалтерського обліку грошових коштів у національній валюті. Важливість цих питань зумовила вибір теми дипломної роботи, так як застосування правильної методика та організації бухгалтерського обліку грошових коштів у національній валюті певною мірою впливає на ефективність бізнесу суб'єкта господарювання.

У зв'язку із спрямованістю національних стандартів фінансового обліку на норми та правила Міжнародних стандартів, недостатньою визначеністю та нестабільністю окремих норм законодавства та розвитком спрямованих на міжнародну співпрацю економіки, зокрема операції щодо ведення бухгалтерського обліку грошових коштів у національній валюті та розрахунків мають суттєво змінитись. Через що, наявність окремих суперечливих питань та невідповідностей при веденні бухгалтерського обліку грошових коштів у національній валюті вимагає більш поглибленого та детального їх дослідження та пошуку необхідних шляхів розв'язання цих проблем та завдань.

Грошові кошти – термін бухгалтерського обліку, що визначає найліквідніші активи суб'єкта господарювання та включає в себе готівкові кошти в касі, безготівкові кошти на банківських рахунках до запитання.

Предметом обліку грошових коштів у національній валюті є процеси первинного документального оформлення операцій щодо руху коштів у касі суб'єкта господарювання та на банківських рахунках, та консолідації інформації щодо результатів операції з грошовими коштами на рахунках бухгалтерського обліку та у фінансовій звітності.

Грошові кошти є одним із видів активів без яких неможлива діяльність підприємства. Тому важливим завданням кожного суб'єкта господарювання є здійснення контролю за своєчасністю надходження та правильністю використання грошових коштів. Ефективність такого контролю залежить від аналітичності та оперативності облікової інформації про рух грошових коштів. Найбільш повний аналіз якості й збалансованості грошових потоків можливий при використанні звіту про рух грошових коштів, складеного прямим методом, тому що він дозволяє відстежити всі надходження й виплати коштів за період [1].